

הכנס ה-9 בנושא: הפרעות תקשורת באוכלוסייה רב-לשונית ורב-תרבותית

15 בינואר, 2019
המכללה האקדמית הדסה

חוברת תקצירים

תכנית הכנס

יום ג' | 15.1.19 | ט' בשבט | 13:00 – 18:30

הרשמה, כיבוד קל, ומושב פוסטרים - הול הקשתות (קומת קרקע)	13:00-13:45
דברי ברכה - פרופ' ברטולד (טולו) פרידלנדר, נשיא המכללה, פרופ' לוריין אובלה, מרצה בכירה בתכנית התואר השני	13:45-14:00
Prof. Kenneth Hyltenstam , Center for Research on Bilingualism, Stockholm University "Does age matter?" "The effect of age and bilingualism for nativelike attainment in a second language" "האם הגיל קובע? השפעת הגיל ומצב הדו-לשוניות על השגת כשירות ברמה ילידית בשפה שנייה"	14:00-14:45
Aviva Lerman , Graduate Center, City University of New York, Department of Speech-Language-Hearing Science and Hadassah Academic College, Department of Communication Disorders "Bilingual aphasia: what are we missing when we only use standard assessments?" "אפזיה דו-לשונית: מה אנו מחמיצים בשימוש בהערכות סטנדרטיות בלבד?"	14:45-15:15
גב' חנין קרה, גב' לינה טאהא, וגב' מריאנה נקארה, המכללה האקדמית הדסה, החוג להפרעות בתקשורת "הערכת היכולות הנרטיביות של ילדים דוברי ערבית בגילאי גן ובית הספר - שימוש בפרוטוקול נרטיבי מקיף" "Assessment of narrative abilities in preschool and school-age Arabic-speaking children – using an comprehensive narrative protocol"	15:15-15:45
מושב פוסטרים וכיבוד קל - הול הקשתות (קומת קרקע)	15:45-16:45
רון דר ודפנה אולניק, מרכז אדלר לאפזיה, המכללה האקדמית הדסה "חוויות של העצמה מקבוצת תקשורת בשפה זרה לאנשים עם אפזיה" "Conversations in a foreign language: An empowering experience in a communication group for people with aphasia"	16:45-17:05
Prof. Elena Nicoladis , University of Alberta, Edmonton, Canada "Weak vocabulary = lots of gestures? Evidence from bilingual children" "האם אוצר מילים דל = ריבוי בג'סטות? עדות מילדים דו-לשוניים"	17:05-17:50
Dr. Natalia Meir , Bar-Ilan University, Department of English Literature and Linguistics "Language and Theory of Mind in bilingual children with autism" "שפה ותאוריית המינד בקרב ילדים דו-לשוניים עם אוטיזם"	17:50-18:20

תקצירי ההרצאות

Does age matter? The effect of age and bilingualism for nativelike attainment in a second language

Kenneth Hyltenstam

Center for Research on Bilingualism, Stockholm University

It is an uncontroversial statement that child L2 learners in the long run outperform adult learners in L2 ultimate attainment. There is no consensus among researchers about the causes of this age difference. Current debate, however, is more concerned with the recent finding that not even child L2 learners eventually converge fully with native speakers, but exhibit slight differences from native norms when their L2 performance is scrutinized in detail. This has called into question age effects as the cause of such *near-native* (rather than fully native-like) ultimate attainment. As an alternative explanation, it has been suggested that L1 influence, or, indeed, bilingualism, accounts for the subtle non-native features in early-learner ultimate attainment, and also for the near-nativeness of exceptionally advanced adult L2 learners. This suggestion, however, although highly interesting, has not yet been substantiated empirically. The study that will be presented in this talk aims to address this gap by assessing the relative impact of age of acquisition (AoA) and bilingualism on L2 ultimate attainment. Four groups of adult speakers of Swedish (80 participants in all) participated in a 2 x 2 factorial design with age of acquisition at birth/after birth vs. monolingualism/bilingualism fully crossed as in the table below.

	AoA at birth (AoA = 0 y/o)	AoA after birth (AoA = 3–8 y/o)
Monolingualism	A. Monolingual L1 speakers of Swedish (‘crib monolinguals’)	B. Sequentially monolingual L2 speakers of Swedish (‘childhood adoptees’)
Bilingualism	C. Simultaneously bilingual L1 speakers of Swedish (‘crib bilinguals’)	D. Sequentially bilingual L2 speakers of Swedish (‘childhood immigrants’)

Data were elicited on speech production and perception, morphosyntax, and formulaic language, thus covering a fairly broad range of language competence and processing abilities. The linguistic instruments were identical to 7 of the 10 instruments used by Abrahamsson and Hyltenstam

(2009). The results revealed that out of the 7 instruments used to assess ultimate attainment, none showed a standalone effect of bilingualism. Rather, when main effects of bilingualism were attested, they always occurred in conjunction with effects of age of acquisition. Conversely, standalone effects of age of acquisition were found for 6 out of the 7 instruments. The conclusion is that AoA, not bilingualism, is the primary determinant of less than natively like L2 ultimate attainment. However, the matter is complex. Our data did, in fact, show some bilingualism effects. It will therefore be important for future studies to factor into their designs test instruments that allow for a systematic targeting of linguistic domains and features that exhibit different degrees of likelihood to elicit bilingualism effects.

References

Abrahamsson, N. & Hyltenstam, K. (2009), Age of onset and nativelikeness in a second language: Listener perception versus linguistic scrutiny. *Language Learning*, 58/2, 249-306.

ההרצאה תינתן בשפה האנגלית

The talk will be held in English

Weak vocabulary = lots of gestures? Evidence from bilingual children

Elena Nicoladis
University of Alberta

Bilingual children often score lower on vocabulary tests than monolingual children in each of their languages. Vocabulary scores are highly linked to the amount of exposure to a language and bilinguals often hear less of each language than monolinguals. Given that bilingual children are at age-level cognitively, they may attempt to compensate for their weak vocabulary. In the present talk, I consider the possibility that bilingual children might gesture to compensate for weak vocabulary. These results could have implications for diagnosis and intervention in clinical populations. Gestures can convey information that is not conveyed in speech. Typically developing monolinguals can use gestures to help with lexical access or convey concepts that they do not yet have words for. Bilingual children might therefore use more gestures in their weaker language and more gestures than monolinguals. I present the results of several studies, both from conversations between adults and children in everyday communication and from elicited stories. The results most often show the opposite pattern to compensation: namely, bilingual children often use more gestures in their stronger language. These results suggest that gestures generally support language development rather than compensate for weak language skills. One interesting exception is when bilingual preschoolers attempt to communicate with a stranger who is monolingual in their weaker language. In that case, the bilinguals do show greater use of pointing in their weaker language than in their stronger language. Another interesting finding is that parents tend to gesture more when speaking the weaker language of their child. Taken together, these results suggest that bilingual children generally do not use gestures as a compensatory strategy. I discuss some possible implications of these results for diagnosis and for intervention. Assessing non-verbal communication could shed light on diagnosis. As for intervention, adults could use gestures to support their verbal messages when interacting with children with language difficulties.

The talk will be held in English

ההרצאה תינתן באנגלית

“Bilingual aphasia: what are we missing when we only use standard assessments?”

Aviva Lerman

Graduate Center, City University of New York, Department of Speech-Language-Hearing Science and Hadassah Academic College, Department of Communication Disorders

Standard assessments are useful in the aphasia clinic, allowing clinicians to compare across participants as well as to a standard population. However, in bilinguals with aphasia these assessments are limited, and often do not give clinicians the full picture of language skills and impairments across languages. Standard assessments should be used cautiously in this population, and accompanied by other, less formal, assessments. This is especially necessary when there are no available assessments in one of the languages, or when there is a substantial difference in pre-morbid language proficiency. In these cases, discourse analysis and more qualitative analyses should be administered, including analyses unique to bilinguals such as identifying and analysing codeswitching patterns. Speech and language pathologists need to be thorough and resourceful when assessing bilinguals with aphasia, in order to plan effective treatments, and to identify improvement in each language after any given treatment.

The talk will be held in Hebrew ההרצאה תינתן בשפה העברית

"חוויות של העצמה מקבוצת תקשורת בשפה זרה לאנשים עם אפזיה" Conversation in a foreign language: an empowering experience in a communication group for people with aphasia

דפנה אולניק, רון דאר, ודבורה סוננבליק
מרכז אדלר לאפזיה, החוג להפרעות בתקשורת, המכללה האקדמית הדסה ירושלים

מרכז אדלר לאפזיה הוא מסגרת שיקומית חברתית לאנשים עם אפזיה בשלב הכרוני של הפגיעה. הפעילות במרכז מתבססת על הגישה הסוציאלית לטיפול באפזיה. בעבודת המרכז מושם דגש על הרחבת והעצמת הכוחות השפתיים והתקשורתיים הקיימים. קבוצות התקשורת מהוות את גרעין הפעילות של המרכז.

מספר חברי מרכז הביעו תסכול סביב הקשיים השפתיים בשפה האנגלית שהינה עבורם שפה שנייה או שפה זרה (second/foreign language). רובם דיווחו על הימנעות משימוש בשפה זו שהייתה משמעותית להשתתפות שלהם בחברה.

בעקבות בקשתם, נפתחה לפני כשנה במרכז קבוצת תקשורת בשפה האנגלית לדוברי עברית. הקבוצה הונחתה ע"י קלינאית תקשורת דוברת אנגלית וקלינאי תקשורת דובר עברית.

הקבוצה נמצאת בעיצומו של תהליך העבודה. חברי הקבוצה מדווחים על שיפור ניכר בביטחון שלהם בשימוש בשפה בעקבות ההשתתפות בקבוצה.

במסגרת ההרצאה נביא את סיפורה של קבוצה נסיונית זו דרך עיניהם של חברי הקבוצה ומנחיה.

The talk will be held in Hebrew

ההרצאה תינתן בשפה העברית

הערכת היכולות הנרטיביות של ילדים דוברי ערבית בגילאי גן ובית הספר – שימוש בפרוטוקול נרטיבי מקיף

Assessment of narrative abilities in preschool and school-age Arabic-speaking children – using a comprehensive narrative protocol

לינה טהאה, חנין קרה, ומריאנה נקארה

המכללה האקדמית הדסה

התפתחות היכולת הנרטיבית נמשכת לאורך שנות הילדות וההתבגרות בתחומי המבנה והשפה (Berman, 2009), שכן במטלה של הפקת סיפור נדרשים כישורים לשוניים, לצד כישורים פרגמטיים וקוגניטיביים. למרות החשיבות המיוחסת ליכולות שיח נרטיבי בהתפתחות הכשירות התקשורתית והאוריינית של הילדים ולמרות יעילותם של אבחונים נרטיביים בהשוואה בין התפתחות תקינה ולקויה (Katzenberger & Meilijson, 2014) אין עד היום בישראל אבחון להערכת היכולת הנרטיבית של ילדים דוברי ערבית. מטרת המחקר הנוכחי היא לבחון את ההתפתחות של היכולת הנרטיבית באמצעות פרוטוקול נרטיבי מקיף אשר פותח בעברית (Guetta & Kupersmitt, 2016) והותאם לשפה הערבית.

במחקר השתתפו 77 ילדים דוברי ערבית עם התפתחות שפה תקינה בשלוש קבוצות גיל – בני 5-6, בני 6-7 ובני 8-9 מחולקים לבנים ובנות. על מנת להעריך את היכולות הנרטיביות, נאספו מן הילדים סיפורים המבוססים על סיפור התמונות Frog Where Are You? (Mayer, 1969). הפרוטוקול מבוסס על סיפור זה והוא נועד להעריך את היכולת הנרטיבית מן ההיבט של צורה ופונקציה, הווה אומר, השימוש בצורות השפה לצד התפקיד הנרטיבי שלהן בהשגת הקוהרנטיות של הסיפור.

תוצאות בתחומי המבנה ואוצר המילים (שמות עצם ופעלים) הראו עלייה מובהקת עם הגיל בכל התחומים, כאשר ההבדלים המשמעותיים ביותר נצפו בין קבוצת הגיל הראשונה והשנייה לבין קבוצת הגיל השלישית (בני 8-9). עם העלייה בגיל קיימת התייחסות ליותר מרכיבים של האפיזודה, ובמיוחד לנסיונות לפתור את הבעיה אשר נוצרת בתחיל הסיפור. כמו כן, נצפה שיפור מובהק בשימוש בפעלים ושמות עצם אשר תורמים לקידום העלילה עם הגיל, וכן בשימוש באוצר מילים ספציפי - ללא קשר לדיאלקט אשר הופיע בסיפור: ערבית ספרותית או מדוברת. בתחום הקישוריות התחבירית, תוצאות איכותיות מרמזות על עלייה במורכבות המאזים התחביריים עם הגיל, אשר הופכים לארוכים ומגוונים יותר מבחינת דרכי הקישוריות.

מן התוצאות ניתן להסיק כי ניתוח מעמיק של צורות ופונקציות נרטיביות יכול להצביע על מסלול התפתחותי בתחומי המבנה והשפה בסיפורים של ילדים דוברי ערבית בגיל הגן ובית הספר. הדיון מתייחס ליתרונות של השיטה, לצד האתגרים הקיימים בהערכת יכולות שפתיות באוכלוסיה של

דוברי ערבית, בשל המצב הדיגלוסי, ריבוי הדיאלקטים בישראל והעדר כלים להערכת יכולות שפתיות.

מקורות

- Berman, R. A. (2009). Language development in narrative contexts. In E. L. Bavin (Ed.). *The Cambridge Handbook of Child Language*, (pp. 354-375). Cambridge: Cambridge University Press.
- Guetta, N. & Kupersmitt, J. R. (2016). Bnyiat ivxun narativi le-yeladim ce'irim: toca'ot rishonyiot. Paper presented at the 52th Conference of the Israeli Speech Hearing and Language Association, February 15-16, Jerusalem, 2016.
- Katzenberger, I., & Meilijson, S. (2014). Hebrew language assessment measure for preschool children: A comparison between typically developing children and children with specific language impairment. *Language Testing*, 31(1), 19-38.
- Mayer, M. (1969). *Frog, where are you?* New York: Dial Press.

The talk will be held in Hebrew

ההרצאה תנתן בשפה העברית

Language and Theory of Mind in bilingual children with Autism

Natalia Meir

Bar-Ilan University

Monolingual children with HFA show problems with Theory of Mind (ToM)^[1] and linguistic phenomena involving ToM and perspective taking, e.g., pronouns^[2]. As for linguistic abilities not involving ToM, e.g., morpho-syntax, previous findings on monolingual children with HFA show a mixed picture: some children with HFA have spare morpho-syntactic abilities, while others show deficits.^[3]

Little is known about the influence of bilingualism on linguistic abilities and cognitive skills of children with ASD. This lack of knowledge creates barriers for professionals encountering bilingual children with ASD^[4,5]. The current study was devised to assess the effect of bilingualism on language and Theory of Mind skills of children with HFA.

Eighty-five monolingual Hebrew-speaking and bilingual Russian-Hebrew-speaking children aged 4;6-9:2 participated: 27 with HFA (14 monolingual and 13 bilingual), and 58 with TLD (28 monolingual and 30 bilingual). Pronoun use in subject and object positions was assessed in Hebrew. Unexpected Content, 1st- and 2nd order False-Belief tasks were used to evaluate Theory of Mind skills. In addition, children's syntactic abilities, Inhibition and Verbal Working Memory were assessed.

The results indicate that bilingual children with HFA perform on par with their monolingual peers on all the tested measures. Thus, in line with previous studies on children with other disabilities^[6-7], the study shows that bilingualism does NOT impede language and cognitive development of children with HFA.

Bibliography:

- [1] Baron-Cohen, S., Leslie, A. M., & Frith, U. (1985). Does the autistic child have a "theory of mind"? *Cognition*, 21, 37–46.
- [2] Novogrodsky, R. (2013). Subject pronoun use by children with autism spectrum disorders (ASD). *Clinical Linguistics & Phonetics*, 27(2), 85–93.
- [3] Kjelgaard, M. M., & Tager-Flusberg, H. (2001). An Investigation of Language Impairment in Autism: Implications for Genetic Subgroups. *Language and Cognitive Processes*, 16(2-3), 287–308.
- [4] Welterlin, A., & LaRue, R. H. (2007). Serving the needs of immigrant families of guidelines, 141-51. children with autism. *Disability & Society*, 22(7), 747–760.

- [5] Yu, B. (2013). Issues in bilingualism and heritage language maintenance: perspectives of minority-language mothers of children with autism spectrum disorders. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 22, 10–24.
- [6] Armon-Lotem, S. & Meir, N. (2016). Diagnostic accuracy of repetition tasks for the identification of specific language impairment (SLI) in bilingual children: Evidence from Russian and Hebrew. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 51(6), 715-731.
- [7] Bird, E. K.-R., Cleave, P., Trudeau, N., Thordardottir, E., Sutton, A., & Thorpe, A. (2005). The Language Abilities of Bilingual Children with Down Syndrome. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 14(3), 187-199.
- [8] Bloom, E., & Boerma, T. (2017). Effects of language impairment and bilingualism across domains. *Linguistic Approaches to Bilingualism*.

The talk will be held in Hebrew

ההרצאה תינתן בשפה העברית

תקצירי הפוסטרים הצגות של חוקרים מן הארץ

Bilingualism Matters, Israel – why are we here?

Sharon Armon-Lotem and Carmit Altman

Bar Ilan University

Israeli society is a multilingual and multicultural environment with speakers of more than 50 languages, many of whom speak more than one language. Of special interest are several minority groups including Palestinian Arabs, ultra-orthodox Yiddish speaking communities, signers of several sign languages, African labour seeking refugees, as well as immigrants from Russia, Ethiopia, France and the English speaking countries. This diversity creates the opportunity to explore possible advantages of a multilingual society and pressing social and clinical problems, therefore, making it possible to reach out to these communities in order to increase awareness to benefits of bilingualism for the linguistic, cognitive, and social well-being of children and adults. The linguistic diversity in Israel creates fertile ground for examining the contribution of multilingualism and multicultural contact to: the development of heritage languages, communities and individuals, language acquisition and learning processes, language loss, identity and language use across the lifespan, language disorders, the languages of children and adults with hearing impairment, as well as cognition and perception more broadly. These aspects of multilingualism are relevant to spoken and written language alike as well as to the connections between them.

Bilingualism Matters, Israel aims to communicate evidence based knowledge about bilingualism through dialogue between researchers and the community. More specifically we aim to:

1. Raise public awareness about multilingualism and multiculturalism in societal and educational contexts by providing information and advice to parents, educators, health providers and policy makers.
2. Encourage development of tools for parents to maintain the home language and raise the awareness of teachers and clinicians about the need to include the home language in assessment procedures and intervention plans.
3. Promote bilingualism in the education system, by encouraging employment of multilingual staff and interpreters in the health system and by developing and making available multilingual communal services.

We shall present past and future activities as well as means that can be used to raise awareness of multilingualism and multiculturalism among families, educators, and health providers within multiple multilingual communities in Israel.

Using a Bilingual Questionnaire to Assess the Language of Bilingual English-Hebrew Speakers

Odelya Ohana and Sharon Armon-Lotem, Bar Ilan University

The present study explores the lexicon of 38 bilingual children aged 24-48 months in Israel, who are exposed to one language (English, French, or Russian) at home, by either one or both parents, and to Hebrew either at home by one of their parents, or outside their home, by society and the education system. This study aims to learn about production and comprehension of bilingual children in both languages as reported by parents using a bilingual adaptation of the Hebrew MacArthur-Bates CDI: Words and Sentences (Maital et al., 2000). More specifically, parents reported on their children's vocabularies in both languages, using one bilingual questionnaire that was developed for this purpose. For each child there will be a calculation of the words he/she produces and comprehends in each language on its own, in addition to a calculation of the overall concepts the child produces/understands in both languages together as represented in the conceptual vocabulary. Furthermore, results obtained by the current design were compared to the results of using one questionnaire for each language as reported in previous research (Armon-Lotem & Ohana, 2016), in order to validate the method of using the new bilingual questionnaire to report on two languages.

Preliminary results show that for each one of the three languages, parents report that the number of words children produce in Hebrew and in the home language are relatively similar, with a slight advantage to the home language, demonstrating balanced bilingualism. Further analyses will be done once a full dataset is collected.

A subset of English-Hebrew speakers from the present research (N=28) were compared to English-Hebrew speakers from previous research (N=38) (Armon-Lotem & Ohana, 2016) in order to validate the use of the bilingual questionnaire. A MANOVA performed on the data shows no significant differences between the mean number of words of the two samples in English for both production and comprehension abilities. Similar results, with no significant differences between the two samples, were demonstrated for Hebrew production and comprehension. Similarly, the number of conceptual vocabulary reported to be produced by children in the present study and the number of conceptual vocabulary from previous research were relatively similar with no significant differences between the two. The only significant difference between the vocabulary of children in the present study and that of previous study was in comprehension of conceptual vocabulary, a finding which has to be further investigated with a larger sample. The similar vocabulary levels demonstrated in the present study and in previous research can serve as a validation tool for the method of using a single bilingual questionnaire to report on two languages.

References

Armon-Lotem, S., & Ohana, O. (2016). A CDI study of bilingual English-Hebrew children- frequency of exposure as a major source of variation. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*.

Maital, S. L., Dromi, E., Sagi, A., & Bornstein, M. H. (2000). The Hebrew Communicative Development Inventory: language specific properties and cross-linguistic generalizations. *Journal of Child Language*, 27, 43-67.

ההשלכות של תגובה להתערבות נארטיבית על רכישת אוצר מילים בקרב ילדים דו-לשוניים

מינה ליפנר¹, פאר אחיטוב-שלמה¹, כרמית אלטמן¹, שרון ערמון-לוטם¹, אדליאדה מריה רסטרפז²

¹אוניברסיטת בר אילן, ²Arizona State University

lipnerm@biu.ac.il

אוצר מילים עשיר הינו מדד חשוב להצלחה בבית הספר ומנבא הישגים בהבנת הנקרא (Proctor, August, Carlo, & Snow, 2006). מחקרים בקרב ילדים דו-לשוניים מצביעים על קשר חיובי בין שפת המורשת לאוצר המילים ולהבנת הנקרא בשפת הסביבה הנלמדת בבית הספר (Proctor et al., e.g., 2006; Restrepo, Morgan, & Thompson, 2013). ידוע כי מודל תגובה להתערבות נארטיבית (N-RTI) בשפת הסביבה יכול לספק למחנכים כלים יעילים לתמיכה במגוון רחב של יכולות, ובאותו הזמן, לסייע בזיהוי ילדים בעלי הישגים נמוכים הנמצאים בסיכון ללקות שפתית (Spencer, Petersen, Slocum, & Allen, 2015) אך מעט מחקרים בדקו את זה בשפת המורשת. המחקר הנוכחי בודק את מידת ההשפעה של המודל המוצע באוכלוסיה דו-לשונית עם התפתחות שפה תקינה דרך הקשר בין תגובה להתערבות נארטיבית בשפת המורשת (אנגלית) ובשפת הסביבה (עברית), כישורים נארטיביים ואוצר מילים בשתי השפות. במחקר השתתפו 21 ילדי גן (בני 5-6) דו-לשוניים דוברי אנגלית-עברית. ארבעה מתוכם שימשו לצורך השוואה בלבד. בתחילה נבדק כל ילד במבחן סינון שפתי, באוצר מילים, ביכולות נארטיביות ובשחזור סיפור בעל שלוש אפיזודות. ילדי קבוצת המחקר השתתפו במשך שלשה שבועות בשישה מפגשי התערבות נארטיבית בשפת המורשת (אנגלית) שכללו הקניית כלים לבנית סיפור והרחבת אוצר המילים על פי מילות המטרה שהוגדרו מראש. בתום ששת המפגשים נבחן השינוי בהישגי הילדים במשימות בשתי השפות בהשוואה לילדים שלא השתתפו במפגשים. התוצאות הראשוניות עבור אוצר מילים מראות כי הילדים הצליחו להגיע להישגים ביחס למילות המטרה בחלק של אוצר המילים בשפת המורשת (קדם- 3.06 מילים, בתר- 6.71 מילים) בניגוד למילים שלא שימשו כמילות מטרה בשפת המורשת (קדם- 3.75 מילים, בתר- 4.75 מילים). בנוסף, קבוצת המחקר רשמה הישגים משמעותיים ביחס לקבוצת ההשוואה (קדם-

www.hadassah.ac.il

3.75 מילים, בתר- 4.75 מילים). הדיון יתמקד בהשלכות של תגובה להתערבות נארטיבית על הצלחה ברכישת אוצר מילים, והרלוונטיות לשחזור סיפור פשוט וסיפור מורכב, ויבחן הפוטנציאל לשימוש שבכלי גם לזיהוי ילדים הנמצאים בסיכון ללקות שפתית.

מילות מפתח: דו-לשוניות, תגובה נארטיבית להתערבות, רכישת אוצר מילים

מראי מקום

Proctor, C. P., August, D., Carlo, M. S., & Snow, C. (2006). The intriguing role of Spanish language vocabulary knowledge in predicting English reading comprehension. *Journal of Educational Psychology, 98*, 159–169.

Restrepo, M. A., Morgan, G. P., & Thompson, M. S. (2013). The efficacy of a vocabulary intervention for dual-language learners with language impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 56*(2), 748-765.

Spencer, T. D., Petersen, D. B., Slocum, T. A., & Allen, M. M. (2015). Large group narrative intervention in Head Start preschools: Implications for response to intervention. *Journal of Early Childhood Research, 13*(2), 196-217.

Acquisition of locative classifier constructions in Israeli Sign Language

Tamar Halutzi, Anne Marie Baer, Ora Ohanin, and Rama Novogrodsky
University of Haifa

We report here on a preliminary study of the acquisition of locative classifier constructions in Israeli Sign Language (ISL). Locative Classifier constructions denote spatial relations (on, in, aside-to, behind) between two stative objects (boy, dog, tree, car, rock and cup), one functioning as a figure, the other as ground. Figure is the movable classifier. Ground is the classifier that has a stationary setting within a reference frame. The Ground serves as a reference frame for the Figure. One can consider these as `the character and its background. The classifiers involved in this task are entity classifiers. For example, the sentence "The boy is next to the tree", signed contains the figure classifier – "boy" and a ground classifier – "tree".

Subjects: 11 native ISL signers aged 3;7-6;8 participated in the study. All children are bilinguals: they use ISL at home with their parents and Hebrew in school (ISL or signed Hebrew is also used in school).

Task: The child and the examiner were given each a set of toy objects of the six objects mentioned above. With a divider between the examiner and the child, the child was shown six pictures with two of the objects positioned in a specific spatial relation between these objects. S/he had to choose and arrange two objects as depicted in the picture, and then explain to the researcher how the two objects are positioned. The examiner arranged the objects according to the signed description and removed the screen to see if her arrangement was identical to that of the child. The task included production and comprehension components.

Analysis: Adult-like responses included lexical signs for the figure and ground objects, classifiers (CL1) and (CL2) that represented their position in space relative to the spatial relations between two objects. The child's productions were glossed, coded, and analyzed according to the following parameters: handshape, location, and orientation of CL1 and CL2 and the order of introducing figure and ground.

Results and discussion: Children produced the location and orientation accurately more often than handshape. Their production of figure and ground was positively correlated with age, ranging from two accurate productions for younger participants and up to five/six in older participants. Whereas the older children (age 5 and older) produced two-handed constructions, the younger children did not always use both hands to represent each of the objects. For ordering, younger children sometimes mention figure objects before ground. This ordering error still occurs in older age. Finally, some productions used Hebrew word order and the spatial relation was conveyed by a preposition-like sign.

The overall analysis shows that classifiers handshapes are acquired later than location and ordering, presenting developmental phases of classifiers in Israeli Sign Language.

Profiling Bilingual Children- Using Monolingual Assessment for the Purpose of Differential Diagnosis

Karen Rose^a, Carmit Altman^b & Sharon Armon-Lotem^{a, c}

^a English Literature and Linguistics, Bar-Ilan University; ^b School of Education, Bar-Ilan University;

^c English Literature and Linguistics & Gonda Multidisciplinary Brain Research Center Bar-Ilan University

Instruments developed for monolinguals are frequently used to assess bilingual linguistic performance due to the lack of bilingual standardised assessments available and the need to assess both languages in order to identify Developmental Language Disorder (DLD). However, bilingual's linguistic trajectory differs to their monolingual peers and thus monolingual norms lack in validity. The lack of criteria for evaluating monolingual norms for bilinguals contributes to inconsistent diagnostic procedures, impacting on research and clinical practice. This study aims to compare heritage language performance of bilinguals with suspected DLD and bilinguals with typical language development on the CELF-Preschool-2 [1], a well-known assessment devised for establishing a language impairment in monolingual English speaking children. 15 English-Hebrew bilingual children with suspected DLD were individually compared to 116 English-Hebrew typically developing bilingual children, of the same chronological age (5;6-5;11 years old) and age of onset of bilingualism. The Core Language Score, and seven subtest standardized scores of the CELF-Preschool-2 were used in this comparison. Only a few statistically significant differences between bilinguals with and without suspected DLD were detected, highlighting the challenge of differential diagnosis. Monolingual assessment was more accurate as a diagnostic tool for bilinguals with a later age of onset of bilingualism. Measures that were less reliant on language specific knowledge were found to be more accurate at identifying DLD in heritage language speakers. These measures may be less influenced by the societal language and the reduction in heritage language exposure. The diagnostic accuracy of monolingual measures of grammatical knowledge and the lexicon was less promising, as grammatical knowledge can be influenced by cross-linguistic interference and the lexicon is highly sensitive to the language learning environment. The ability of the Core Language Score to identify DLD in bilinguals was limited, as it is composed of measurements affected by bilingualism and cannot be relied upon. The findings are pertinent to the practice of researchers and speech-language pathologists, elucidating that the adaptation of monolingual assessments must consider bilingual models of development to ensure a reliable and informative diagnosis.

[1] Wiig, E. H., Secord, W. A., & Semel, E. M. (2004). *Clinical Evaluation of Language Fundamentals - Preschool* (2nd ed.). San Antonio, TX: Harcourt/Psych Corp.

התערבות נרטיבית דו-לשונית בקרב ילדי גן דוברי אנגלית- עברית

פאר אחיטוב-שלמה¹, מינה ליפנר¹, שרון ערמון לוטם¹, מריה אדליידה רסטרפו²,
יואל וולטרס³ וכרמית אלטמן¹

אוניברסיטת בר אילן¹, אוניברסיטת אריזונה², המכללה האקדמית הדסה³

המשאב החשוב ביותר בקרב ילדים דו לשוניים הוא שתי השפות בהן הם דוברים. עם זאת, רוב המחקרים הנוגעים למאפיינים נרטיביים ולהתערבות נרטיבית בקרב ילדים דו לשוניים מתמקדים בשפה אחת בלבד. מכאן שהתערבות נרטיבית בשתי השפות, בקרב ילדי גן דו לשוניים בעלי התפתחות שפה תקינה עשויה לעזור לילדים לזהות ולהשתמש ברכיבי מפתח של המבנה הנרטיבי בשתי השפות. נרטיב טומן בחובו שתי רמות ארגון- רמת המאקרו ורמת המיקרו (Altman, Armon-Lotem, Fichman, & Walters. 2016). המחקר הנוכחי בחן יכולות נרטיביות (רמת המאקרו) מורכבות תחבירית וידע אוצר מילים (רמת המיקרו) בקרב ילדים דו לשוניים- לפני, במהלך ואחרי תכנית התערבות נרטיבית בשתי השפות.

במחקר השתתפו 17 ילדי גן (גילאי 5-6) דו לשוניים, דוברי אנגלית- עברית. הילדים מתחנכים בגנים בהם שפת הרוב היא עברית. תוכנית ההתערבות כללה 6 מפגשים בכל שפה, בהם נלמדו חמשת מרכיבי הסיפור- דמות, בעיה, רגש, פתרון וסיום והושם דגש על 24 מילות מטרה שנבחרו במיוחד לצורך כך (12 מילים באנגלית ו-12 מילים בעברית). (Spencer, Petersen, & Restrepo, 2017). המחקר כלל ארבעה מפגשי הערכה בעברית ובאנגלית ששימשו כמדידות חוזרות בין מפגשי ההתערבות. מפגש ההערכה האחרון נערך כ-4-6 שבועות לאחר סיום ההתערבות על מנת לבחון האם ישנו שימור של הידע הנרכש במהלך התכנית.

בעקבות מפגשי ההתערבות נצפתה עליה ביכולות הנרטיביות, כגון שחזור סיפור תוך שימוש בחמשת מרכיביו, שליטה בתחביר מורכב וידע אוצר המילים בשתי השפות. כמו כן נמצא כי עם העלייה בידע בשפה אחת, נמצאה עלייה גם לגבי המילים המקבילות בשפה השנייה, עובדה המצביעה על העברת ידע בין שפתי. ולבסוף, הוכח כי העלייה באותן יכולות נרטיביות, כמו גם בידע אוצר המילים קשורה בתכנית ההתערבות ולא בחשיפה המתמשכת לשפת הרוב (עברית) מפני שלאחר סיום ההתערבות לא נצפתה עלייה נוספת בהישגי הילדים. מחקר זה אפשר לנו לבדוד את ההשפעה של כל שפה ולשפוך אור על החשיבות של התערבות בשתי השפות ועל תרומתה של התערבות בכל אחת מהשפות על שחזור סיפור באותה שפה, כמו גם בשפה השנייה.

ביבליוגרפיה

Altman C., Armon-Lotem S., Fichman S., & Walters J. (2016). *Macrostructure, microstructure, and mental state terms in the narratives of English-Hebrew bilingual*

preschool children with and without specific language impairment. Applied Psycholinguistics, 37, 165–193

Spencer, T., Peterson, D., & Restrepo, M.A. (2017). *Puente de Cuentos. A Bilingual Response Intervention Program for Preschool Children. Language Dynamics Group.*

Multilingualism & Multiculturalism on Campus

Zhanna Burstein, Keren Goldfrad, Sharon Armon-Lotem, & Carmit Altman

Bar-Ilan University

e-mail address: Keren.goldfrad@biu.ac.il

University campuses provide a wealth of opportunities for multilingual and multicultural experiences. Despite this potential, most on-campus interactions occur among students with shared cultural and linguistic backgrounds, while interaction among students from dissimilar backgrounds is considerably less common/frequent (Summers & Volet, 2008; Gu, 2011). This may be related to the extent of students' awareness of multiculturalism and multilingualism on university campuses and within society at large.

This study examined students' awareness of multilingualism and multiculturalism in Israeli society, on campus and in the classroom, as well as students' perception of their social, cultural and linguistic identity. An online questionnaire was completed by more than 300 Israeli university students in the language of their choice -- Hebrew, Arabic or English. In addition to students' educational and language background, the questionnaire focused on students' estimation of the number of languages spoken in Israel and the number of bilingual/multilingual speakers, their awareness of the presence of different cultures/languages on campus, and their attitude to the use of different languages in the classroom by instructors and students. Finally, students were asked to describe their identity with respect to its social-cultural-linguistic aspects.

Overall, students demonstrated minimal multilingual and multicultural awareness. However, exposure to multilingualism in one's personal life seemed to play a major role in increasing awareness of multiculturalism and multilingualism in society. These findings suggest that supporting multilingual and multicultural visibility on campus may enhance multilingual awareness and multicultural tolerance.

Gu, M. (2011). Language choice and identity construction in peer interactions: An insight from a multilingual university in Hong Kong. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 32, 17–31.

Summers, M., & Volet S. (2008). Students' attitudes towards culturally mixed groups on international campuses: impact of participation in diverse and non-diverse groups. *Studies in Higher Education*, 33 (4), 357-370.

רכישת מערכת המין הדקדוקי בדו-לשוניות רוסית-עברית

יוליה רזניק ושרון ערמון-לוטם

אוניברסיטת בר-אילן, המחלקה לבלשנות וספרות אנגלית

julia.reznick@gmail.com

אחת הדרכים לבחון את שליטתם של ילדים במערכת המין הדקדוקי היא באמצעות מטלת התאם למין בין שם העצם לפועל ולתואר. התמודדותם של הילדים הדו-לשוניים עם מטלת ההתאם מתוארת לא פעם כנמוכה מזו של הילדים החד-לשוניים, אך עד כה נבדקו הגורמים לשוני באופן חלקי בלבד. מחקר זה בא לשרטט תמונת התפתחות מקיפה של יכולת הילדים הדו-לשוניים ליצור התאם במין, תוך התייחסות להיבטים לשוניים, כגון סוג ההתאם (פועלי, תוארי), מין המילה בעברית (זכר, נקבה) וברוסית (זכר, נקבה, ניטרלי) ומאפייני צורת היחיד של המילה בעברית (סדירה, בלתי סדירה), לרמז המין הביולוגי ולגיל הכרונולוגי המשקף גם משך חשיפה במדגם הנבחר. 95 ילדים דו-לשוניים (רוסית-עברית) ו-85 ילדים חד-לשוניים (עברית), בני 4-8 נבדקו במטלת השלמת משפטים (141 פריטים). בהתאם תוארי סדיר חד-לשוניים הראו שיעורי טעויות זניחים כבר בגיל ארבע, והיתרון על פני הדו-לשוניים נשמר גם בקרב בני השמונה. עם העלייה בגיל, ביצועי הילדים הדו-לשוניים הראו שיפור מובהק ודמו יותר ויותר לאלה של הילדים החד-לשוניים. השוואת טעויות הפקת זכר במקום נקבה והפקת נקבה במקום זכר לא הראתה הבדל בקרב הדו-לשוניים. עבור הדו-לשוניים, בהתאם עם שמות עצם בעלי מין זהה בשתי השפות, היעדר הבדל זה נמצא רק בגילאי 4-6, בעוד שבני 6-8 הראו העדפה מובהקת לטעויות הפקה של זכר במקום נקבה. להבדיל מהילדים החד-לשוניים, הילדים הדו-לשוניים משתי מסגרות הגן ומכיתה א' הראו ביצועי התאם טובים יותר במילים בעלות רמז של מין ביולוגי, בהשוואה למילים ללא רמז זה. בחינת מצבי אי-ההתאמה במינה הדקדוקי של המילה בין השפות נעשתה תוך התייחסות לשלושת המינים ברוסית בנפרד. בטעויות הפקה של זכר במקום נקבה, שלושת המינים ברוסית לא נבדלו בהשפעתם על ביצועי ההתאם בעברית. לעומת זאת, בטעויות הפקה של נקבה במקום זכר, נמצא שמין נקבה (ברוסית) גורם לשיעורי טעויות גבוהים משמעותית בהתאם בעברית בכל הגילאים. הנבדקים הדו-לשוניים הראו יכולת לנצל רמזים פונולוגיים שונים בסיומת המילים ממין נקבה. לממצאי המחקר השלכות ישירות על תהליך אבחון שפתי של הילדים הדו-לשוניים דוברי רוסית-עברית.

Reference to characters in narratives of Russian-Hebrew bilingual children with typical language development and Developmental Language Disorder (DLD): case, definiteness, and syntactic position

Sveta Fichman, Joel Walters, Ravit Melamed, & Carmit Altman

Bar Ilan University

The present research analyzed linguistic forms used to refer to characters in the narratives of Russian-Hebrew bilingual preschool children with typical language development and Developmental Language Disorder (DLD), with a special focus on case, definiteness and the syntactic position of the arguments. Both Russian and Hebrew mark accusative case; however, in Russian, case is marked by noun inflection, whereas in Hebrew it is marked only on definite object by an unbound preposition *et* followed by the definite article *ha-*. Indefinite object is unmarked in Hebrew. Russian has neither definite nor indefinite articles; Hebrew has obligatory definite articles. These cross-linguistic differences are predicted to affect the syntactic position of arguments such that in Russian children will change the syntactic position of objects in order to mark definiteness. Since children with DLD have shown difficulties with case and definiteness (Dromi, Leonard, & Shteyman, 1993), this cross-linguistic difference is expected to be most challenging for bilingual children with DLD.

Narratives were collected from 20 bilingual Russian-Hebrew preschool children (8 with DLD) using a story telling procedure. Four groups of monolingual Russian speakers (9 with DLD) and monolingual Hebrew speakers (7 with DLD) were added to examine the effect of bilingualism and identify language-specific features. Two stories, constructed to be similar in macrostructure and the number of characters, were told by each participant in L1/Russian and L2/Hebrew. Linguistic expressions were coded for linguistic form (noun or pronoun) as well as character function (introduction or maintenance). Analyses focused on the effects of proficiency group (TLD/DLD), language group (bilingual/monolingual), and language (Russian/Hebrew). Specifically, we examined features of case, definiteness and syntactic position (pre/post verbal) for linguistic expressions.

For case in L1/Russian, bilingual children with DLD erroneously assigned case for the maintenance function, e.g. DAT instead of ACC (e.g. *sobaka begala za koshkam* dog^{NOM} ran^{FEM.PERF} after cat^{PL.DAT}). For definiteness in L2/Hebrew, children with both TLD and DLD used definite articles to introduce characters (where indefinite reference is expected) and omitted definite articles for character maintenance mainly in subject position (where definiteness is required). For

the obligatory marking of ACC case on NPs in object position in Hebrew (which appears post-verbally), bilingual children with DLD did not differ from bilinguals with TLD. Regarding cross-linguistic differences in syntactic position, all children used mainly SVO order in both Russian and Hebrew. The results are discussed in terms of the interaction of syntactic and discourse-pragmatic constraints imposed by narrative.

References

Dromi, E., Leonard, L. B., & Shteyman, M. (1993). The grammatical morphology of Hebrew-speaking children with specific language impairment: Some competing hypotheses. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 36*(4), 760-771.

Mental State Terms in narratives of bilingual children at risk for language impairment and their monolingual peers

Yael Berman, Shahar Tsaxi & Sveta Fichman

Bar Ilan University

The present research analyzes the use of Mental State Terms (MSTs) by bilingual and monolingual preschool children with typical language development (TLD) and those who are at risk for language impairment (AT-RISK). Research has shown contradicting results with respect to the use of MSTs by monolingual and bilingual children with language impairment (e.g. Boerma et al., 2016; Altman et al., 2016). The aim of the present research is to explore whether children with TLD and their peers who AT RISK can be distinguished with respect to the use of different types of MSTs which entail ToM (Theory of Mind) to a different extent.

Narratives were collected in Hebrew from 26 Russian-Hebrew bilingual preschool children (7 AT-RISK) and 23 monolingual Hebrew-speaking children (4 AT-RISK) using *Frog, Where Are You* storybook (Mayers, 1969). MSTs were coded for tokens and types using the classification proposed by Fusté-Herrmann et al. (2006) and were grouped into +ToM terms (linguistic, physiological, and perceptual) and -ToM terms (emotional, mental, and motivational) (Tsimpli et al., 2016). Analyses focused on the effects of proficiency group (TLD/AT-RISK) and language group (bilingual/monolingual). Overall, monolingual children produced higher percentage of MSTs than bilingual children. Among monolinguals, children AT-RISK produced more MSTs than TLD. Children AT-RISK produced fewer MSTs of the type -ToM and more MSTs entailing ToM than children with TLD. The use of different mental state terms, particularly those with ToM, shed light on the linguistic expressions used by bilingual and monolingual children in narratives.

References

- Fusté-Herrmann, B., Silliman, E. R., Bahr, R. H., Fasnacht, K. S., & Federico, J. E. (2006). Mental state verb production in the oral narratives of English- and Spanish-speaking preadolescents: An exploratory study of lexical diversity and depth. *Learning Disabilities Research & Practice, 21*(1), 44-60.
- Tsimpli, I. M. , Peristeri, E., & Andreou, M. (2016). Narrative production in monolingual and bilingual children with Specific Language Impairment. *Applied Psycholinguistics, 37*, 195–216.

Translation and adaptation of a vocabulary assessment tool to the Hebrew language and culture: Initial findings and suggestions

Dr. Hindy Stern, Dr. Esther Isman, Dr. Ornit Spektor-Levy & Dr. Carmit Altman

Bar Ilan University

Vocabulary is an important component in reading and learning, an inseparable part of crystallized intelligence as well as closely linked to cognitive abilities and verbal competence. Translating and adapting commonly accepted tools used in the Western world for vocabulary testing is a great challenge. It is our aim to discuss the dilemmas in translating and adapting one language tool from one culture to another language with a different culture, the importance of using a modified and adapted tool and the use of this tool during dynamic assessment.

The purpose of diagnosing children's vocabulary is to assess their strengths, along with their difficulties, according to standardized norms based on typically developing populations. The diagnostic recommendations can include providing guidance to the parents/educational staff, constructing and implementing a treatment plan.

An appropriate and adapted tool for the assessment of receptive vocabulary among monolinguals and bilinguals is widely needed in Israel, both for researchers and for therapists in the field of language, whether in the regular school system or in the various fields of special education. The last time such a test was translated and adapted into Hebrew was in 1979. Since then, most English tools for vocabulary assessment have been modified and changed a number of times, but the original translation is still being used today. Several versions have been translated informally but not properly adapted to the Hebrew language or the Israeli culture. The discussion will relate to the challenges and the difficulties in adapting the receptive vocabulary tool and propose some solutions as well as suggestions in using it in dynamic assessment.

תקצירי הפוסטרים

הצגות של סטודנטים בתוכנית התואר השני – המכללה האקדמית הדסה

מחקרי גמר

הפקת קשרי סיבתיות בסיפורים על פי סדרת תמונות: השפעת פעילות התערבותית בגיל הגן

אפרת נמן וג'ודי קופרסמיט

המכללה האקדמית הדסה ירושלים

במחקרים אשר בדקו הפקה של סיבתיות בהקשר השיח הנרטיבי דווח על עלייה עם הגיל בהפקת ארבעה קשרי סיבתיות: פסיכולוגי, אפשר, פיזי ומוטיבציוני. מחקרים מצאו כי תיווך שיפר הפקת קשרי סיבתיות בנרטיב.

במחקר הנוכחי נבחנה השפעת מתן התערבות באמצעות שיחה ושאלות מתווכות על הפקת ארבעה קשרי סיבתיות בסיפור המסופר על פי סדרת תמונות קצרות, בקרב 9 ילדים בני 4-5 שנים, חד לשוניים דוברי עברית בעלי התפתחות שפה תקינה.

הילדים התבקשו לספר פעמיים סיפורים על פי תמונות שונות בכל מפגש. בין ההפקה הראשונה לשנייה נערכה שיחת התערבות או משחק. הסיפורים הוקלטו, תועתקו ונותחו על פי ממד כמותי אשר ספר את מספר קשרי הסיבתיות שהילד הפיק בסיפור, באופן מפורש או מרומז, על פי קשרי הסיבתיות האפשריים. כמו כן, הסיפורים נותחו איכותנית, על פי רמת החוזק של קשרי הסיבתיות שהופקו ועל פי הצורות הלשוניות אשר שימשו לביטוי הקשר.

מתוצאות ראשוניות נראה כי כמות הקשרים הסיבתיים עלתה לאחר ההתערבות, הקשרים הסיבתיים הובעו באופן חזק יותר, ונעשה שימוש רב יותר באמצעים לשוניים להבעת סיבתיות. בדיקת הפקה סיבתיות בנרטיב היא בעלת משמעות קלינית לצורך הערכת רמתם השפתית והקוגניטיבית של ילדים בגיל הגן ותכנון התערבות וקידום לילדים בעלי קושי שפתי. מחקרים עתידיים יוכלו לבחון השפעת התערבות מסוגים שונים ובגילאים שונים.

שימוש בפרוטוקול נרטיבי לזיהוי יכולות נרטיביות ואורייניות של ילדים

www.hadassah.ac.il

רח' הנביאים 37, ת.ד. 1114, ירושלים 9101001 ☎ 02-6291309 📠 02-6250619

📍 37 Hanevi'im Street, P.O. Box 1114, Jerusalem 9101001 ☎ +972-2-6291309 📠 +972-2-6250619

עינת גל-עזר וג'ודי קופרסמיט

המכללה האקדמית הדסה

השימוש בנרטיב ככלי להערכה התפתחותית מאפשר בחינה של הצורות הלשוניות בהקשר תקשורתי, ביחס לפונקציות אותן הן ממלאות בשיח. בנוסף, כסוגה של שיח אורייני, מאפשר הנרטיב הערכה של השיח הדבור, כגשר ליכולות אקדמיות.

מטרת המחקר הנוכחי הינה לבחון את השימוש בפרוטוקול נרטיבי, ככלי להערכה התפתחותית. זאת כאינדיקציה להתפתחות האוריינות הלשונית, וכן בהשוואה לניתוחי מאקרו ומיקרו, הקיימים בספרות. המחקר מתמקד בילדים חד-לשוניים דוברי עברית, עם התפתחות טיפוסית. אלו נמנים על 4 קבוצות גיל (גילאי 4-7), כאשר בכל קבוצה 16 נבדקים. הילדים הפיקו סיפור בעל-פה, המבוסס על הספרון "Frog, where are you?" (Mayer, 1969). סיפוריהם מנותחים עפ"י מדדי הפרוטוקול הנרטיבי: מבנה נרטיבי, לקסיקון – שמות-עצם ופעלים, קישוריות תחבירית-סמנטית, רפרור ואולואציה. במקביל מנותחים הסיפורים עפ"י מדדי מיקרו ומאקרו הקיימים בספרות, כאשר ניתוח זה מתבסס על תעתוק וקידוד הסיפורים בתכנת ה-CLAN.

כפיילוט למחקר השוו סיפוריהן של 8 ילדים בגיל 5 ו 7 מחולקים לשתי קבוצות שוות. הסיפורים קודדו עפ"י מדדי מיקרו (מספר מילים כללי ומספר מילים שונות), וכן עפ"י מדדי הפרוטוקול הנרטיבי (מבנה נרטיבי, לקסיקון – שמות-עצם, לקסיקון - פעלים ורפרור).

ניתוח ראשוני מצביע על עלייה בהתייחסות המפורשת למרכיבי המבנה הנרטיבי, עם העלייה בגיל. בנוסף, עם העלייה בגיל נצפתה עלייה בשימוש בשמות-עצם וכן ביכולת הרפרור, אך לא נצפתה עלייה בשימוש בפעלים. מדדי המיקרו מצביעים גם הם עליה במספר המילים ובמספר המילים השונות עם העלייה בגיל, אך אינם מספקים מידע לגבי סוג המילים, בו חל השינוי.

ממצאים אלו משרטטים באופן ראשוני את יחודו של הפרוטוקול הנרטיבי ככלי להערכת ההתפתחות הנרטיבית והאוריינית. לפרוטוקול זה חשיבות קלינית כאמצעי להערכה שפתית תפקודית, וכבסיס לקביעת מטרות התערבות - בתחומי השפה הדבורה והכתובה גם יחד.

בחינת התערבות נרטיבית באמצעות ציור דמות אנוש בקרב ילדים דו-לשוניים עם לקות שפה

דינה פאלוך

המכללה האקדמית הדסה

הפקת נרטיב מצריכה שימוש בידע לשוני ובידע נרטיבי. לאורך הילדות מתפתחת סכימה מנטאלית שמכוונת את הדובר איך לארגן מידע לכדי סיפור קוהרנטי. במקביל מתפתחות יכולות קוגניטיביות ומוטוריות אחרות. רלוונטי למחקר זה הינו הידע המתפתח בדבר הציור של דמות אנוש, המבוססת גם היא על התפתחות סכימה קוגניטיבית.

ידוע כי ילדים דו לשוניים עם לקות שפה מתקשים בהפקת נרטיבים ברמת המאקרו והמיקרו. המחקר הנוכחי בוחן את ההשפעה של התערבות באמצעות ציור דמות על הפקת נרטיב בקרב שמונה ילדים בגילאי 5-6, דו לשוניים עברית ואנגלית הלומדים בגן שפה.

ההשערה היא כי סיוע דרך סכמה קוגניטיבית שמתפתחת בגילאים אלו יעזור לנבדקים להפיק נרטיבים טובים יותר על ידי תהליכי מעלה-מטה. כך, ציור הבעות הפנים יכול לסייע להתפתחות המימד המוטיבציוני-סיבתי.

מערך המחקר כלל ארבעה מפגשים בהם הועבר אבחון גורלניק, הנבדק סיפר סיפור תמונות וצייר דמות. בהתערבות הבודקת ציירה דמות והבעות פנים מותאמות לסיפור והנבדק סיפור שוב את הסיפור וצייר שוב דמות. קודדו המדדים הבאים לפני ואחרי ההתערבות: ברמת המיקרו: צייני קישוריות, כגון קשרים טמפורליים וסיבתיים, פעלים מנטאליים המספקים את המימד המוטיבציוני והסיבתי. ברמת המאקרו קודדו מרכיבי מבנה פעולה.

מתוצאות ראשוניות של פיילוט עולה כי מופיעים יותר רכיבי מבנה פעולה וכן יותר פסוקיות משועבדות שיוצרות לכידות. בהמשך, תיבדק תרומת ההתערבות החדשנית בהשוואה באוכלוסיות נוספות כגון ילדים עם ASD ועל מרכיבי נרטיב נוספים.

ההשלכות הקליניות של תוכנית ההתערבות החדשנית הינן שילוב ציור בעבודת קלינאית התקשורת ככלי להשבת נרטיבים הן ברמת המאקרו והן ברמת המיקרו. כמו כן שילוב ציור יכול להביא לטיפול את חזקות המטופל ולתרום לשיתוף הפעולה שלו ולהצלחת הטיפול.

התפתחות יכולת הקריאה והכתיבה בקרב ילדים דו-לשוניים דוברי צרפתית-עברית

הילה גרינהוט ואנה סנדבנק

המכללה האקדמית הדסה

ילדים מבנים רעיונות לגבי הכתיבה והשפה הכתובה לפני שמלמדים אותם על כך באופן פורמאלי. ילדים דו-לשוניים מפתחים רעיונות אודות הקריאה והכתיבה על ידי חיבור וארגון של סוגי הידע, הכלים והמשאבים הזמינים להם בשתי השפות וידוע כי ישנם יחסים פנימיים מורכבים ורבי גורמים בין דו-לשוניות לדו-אורייניות.

מטרת המחקר הנוכחי הינה להשוות בין הידע של הילדים: טרום הוראה פורמאלית של כתיבה וקריאה לבין ילדים שכבר החלו לקבל הוראה פורמאלית ולנתח את תוצרי הכתיבה והקריאה של ילדים דוברי צרפתית-עברית ולבחון האם ישנן השפעות והעברות בהתפתחות הידע על אודות השפה הכתובה כמערכת ייצוג משפה ראשונה לשנייה ולהיפך.

המחקר ישווה שתי קבוצות גיל של ילדים דוברי צרפתית-עברית סימולטנית: בני 5-6 ובני 7-8, כאשר בכל קבוצה 3 נבדקים. כחלק מהליך המחקר יועבר ריאיון הורים חצי מובנה ובו שאלות המתייחסות ליכולות ולחשיפה לקריאה וכתיבה בשתי השפות.

המטלות במחקר יהיו של קריאה וכתיבה בשני מפגשים, אחד עבור כל שפה. המילים שנבחרו הן מילים המשקפות הרכבים שונים בכתיבה בכל אחת מהשפות. מטלת כתיבה תהיה של השם הפרטי והכנת משחק זיכרון משותף, ומטלת הקריאה תכלול התאמת התמונה למילה הכתובה יחד עם מתן הסבר לבחירה.

כפיילוט למחקר נותחו תוצרי הכתיבה והקריאה של ילד דו-לשוני בן 5:06 שנים. מניתוח איכותני של הממצאים נראה כי להקשר השפתי השפעה על כיווניות הכתיבה, וכן על יכולת השליפה בשפה השנייה או הראשונה. בנוסף, נמצאה השפעה של ההקשר על בחירת הסימנים והאותיות לכתיבה. נותח השלב ההתפתחותי בו הילד נמצא מבחינת כתיבה: כתיבה פונטית לא מוסכמת ובחירה באותיות דפוס בשתי השפות. כמו כן, קודדו ההערות המטא לשוניות במהלך המטלות אשר משקפות את הידע הקיים לגבי כל אחת מהשפות.

ממצאים אלו מחזקים את הטענה כי ילדים מגיעים עם ידע על השפה הכתובה לפני הוראה פורמאלית ומעבירים אותו לשפה הכתובה שאתה האינטראקציות מועטות. כמו כן הממצאים מראים כי שפת האם המדוברת היא לא בהכרח שפת האם בשפה הכתובה, ועל קלינאית התקשורת לתת חשיבות למסקנות אלו בטיפולים.

השוואת יכולות שפה בין ילדים דו-לשוניים סימולטניים דוברי אנגלית ועברית לילדים חד-לשוניים דוברי עברית בחברה החרדית באמצעות "אבחון כצנברגר להערכת שפה של ילדים חרדים בגיל הגן"

יפה נוסבכר ואביבית בן-דוד

המכללת האקדמית הדסה

רקע: ישנה סבירות גבוהה שקלינאית תקשורת בישראל תפגוש בילדים דו-לשוניים לצורך אבחון וטיפול היות ובישראל קיים אחוז ניכר של דו-לשוניים ובמקביל 5-7% מהאוכלוסייה הינה בעלת לקות שפה. מחקרים על מאפייני השפה של ילדים דו-לשוניים עם התפתחות שפה תקינה מצאו כי דו-לשוניות לכשעצמה אינה גורמת ללקות שפה. למרות זאת, במבחני שפה סטנדרטיים ציוני הילדים הדו-לשוניים נמוכים באופן משמעותי מאלו של ילדים חד-לשוניים והם מאובחנים לעיתים כבעלי לקות שפה. לכן חשוב לתקנן את הנורמות עבור אבחוני השפה הקיימים כך שיתאימו גם לאבחון ילדים דו-לשוניים עם התפתחות שפה תקינה.

מטרת המחקר: להשוות יכולות שפה של ילדים דו-לשוניים סימולטניים עם התפתחות טיפוסית ליכולות של ילדים חד-לשוניים תואמי גיל בחברה החרדית באמצעות מבחן כצנברגר המותאם לחברה זו.

שיטה: במחקר השתתפו 30 ילדים חרדים ביניהם 15 ילדים חד-לשוניים דוברי עברית ו-15 ילדים דו-לשוניים סימולטניים דוברי אנגלית ועברית. גיל הנבדקים בין 0;5-6;4 שנים. כולם בעלי שמיעה תקינה והתפתחות שפתית טיפוסית. הערכה שפתית של הנבדקים נעשתה באמצעות "אבחון כצנברגר להערכת שפה של ילדים חרדים בגיל הגן".

תוצאות: בהשוואה בין קבוצות המחקר, נמצא כי ציוני קבוצת הילדים הדו-לשוניים היו נמוכים יותר באופן מובהק בתתי המבחנים: אוצר מילים, דקדוק וקטגוריות סמנטיות. לא נמצאו הבדלים בתתי המבחנים: הכרות, עיבוד שמיעתי, מודעות פונולוגית, וסיפור וכן בציון הכולל של האבחון.

דיון ומסקנות: תתי המבחנים: אוצר מילים, דקדוק וקטגוריות סמנטיות משקפים ידע שפתי ספציפי לשפה נתונה ולכן ציון מתחת לתחום הנורמה בתתי המבחנים אלו אינו מעיד בהכרח על לקות שפה בקרב ילדים דו-לשוניים. לעומת זאת, תתי המבחנים: הכרות, עיבוד שמיעתי, מודעות פונולוגית וסיפור משקפים יכולות קיימות בכל השפות וקשורות פחות למאפייני שפה נתונה. לכן ציונים נמוכים בהם עשויים להעיד על קושי ביכולות השפה ואולי אף על לקות שפתית. חשוב להמשיך ולבדוק נושא זה בהמשך.

השוואה בין שיפוט קלינאית תקשורת ושיפוט הורים את מובנות הדיבור של ילדם

יפעת אזנקוט ואביבית בן-דוד

המכללה האקדמית הדסה

מבוא: בטיפול בילדים עם SSD (Speech Sound Disorder), רמת מובנות הדיבור מהווה שיקול שכיח בעת קבלת החלטות קליניות. קיים צורך קליני בכלי אבחון אשר יאפיין את מובנות הדיבור של ילדים עם שותפי תקשורת מגוונים ובהקשרים השונים של חייהם. שאלון ה-Intelligibility in Context Scale (ICS) נועד למלא צורך זה. השאלון הינו כלי סובייקטיבי להערכת מובנות הדיבור הפונקציונלית של ילדים עם לקות בהיגוי. השאלון ממולא ע"י הורי הילדים מאחר ולהם יש את היכולת לתאר בצורה הטובה ביותר את מובנות הדיבור של ילדיהם בהקשרים שונים. השאלון תורגם ל-60 שפות, ביניהן עברית, ותוקף במספר שפות. אחת הדרכים לתיקוף השאלון היא באמצעות בדיקת המתאם בין דרוג המובנות של ילדים עם SSD ע"י הוריהן ובין הדרוג שנתנו קלינאי התקשורת שלהם.

מטרת המחקר: תחילת תיקוף ובדיקת מהימנות שאלון ICS בעברית.

שיטת המחקר: במחקר משתתפים 40 ילדים דוברי עברית חד-לשוניים בגילאי 4:0-6:0 שנים. 20 ילדים בעלי התפתחות טיפוסית ו-20 ילדים המאובחנים ע"י קלינאית תקשורת כבעלי SSD. הורי כל המשתתפים וקלינאיות התקשורת של המשתתפים עם SSD מילאו את שאלון ה-ICS. לילדים הועבר מבחן היגוי בעברית.

מסקנות והשלכות קליניות: יוצגו ממצאי שתי נבדקות: האחת בעלת התפתחות טיפוסית והשניה עם SSD.

מן התוצאות עולה כי: קיים הבדל בין ציוני המובנות בשאלון ה-ICS שמולא ע"י אימותיהן של שתי הילדות, קיים הבדל בין ציוני ההיגוי של שתי הילדות לפי מדד PCC וקיימת התאמה בין ציון המובנות שנתנה אמה של הילדה עם SSD לבין ציון המובנות שנתנה הקלינאית המטפלת בה. אם ממצאים אלו יהיו תקפים לאחר בדיקת כל הנבדקים, יחזקו מהימנות ותוקף השאלון. בנוסף, בהתייחסות לתוצאות מחקרים קודמים שנעשו עם נבדקים בגילאים נוספים, ניתן יהיה להשתמש בשאלון ה-ICS ככלי אבחון ראשוני לדירוג מובנות הדיבור בקרב ילדים עם לקות בהיגוי כסיוע לתכנון ההתערבות הטיפולית בילד והערכת תוצאותיה.

בחינת השפעת תכנית הדרכה להטמעת שימוש בטכנולוגיה מסייעת לתקשורת תומכת וחליפית עבור שותפי תקשורת של ילדים בעלי מוגבלות חמורה בדיבור

חווה וייטמן, רונית ניידץ רוזן, הילה יעקבי

המכללה האקדמית הדסה

ילדים בעלי לקויות חמורות בדיבור משתמשים בתקשורת תומכת וחליפית (תת"ח) לצורך תקשורת עם הסובבים אותם, כאשר הם נעזרים בטכנולוגיות מסייעות לתת"ח כגון טאבלט או אייפד בעלי אפליקציה ייעודית לתקשורת. עם ההתקדמות הטכנולוגית עולה צורך בהדרכת שותפי תקשורת ומתן כלים לתקשורת עם משתמש תת"ח. מטרת המחקר הנוכחי הינה לבחון את השפעתה של תכנית להדרכת סייעים בבית ספר של ילדים המשתמשים בטכנולוגיה מסייעת לתת"ח. התוכנית מבוססת על שלבי תכנית להדרכת שותפי תקשורת - ImPAACT - Improving Partner Applications of Augmentative Communication Techniques (Kent-Walsh & Mcnaughton, 2005). השערת המחקר היא כי בסיום התוכנית ירכוש שותף התקשורת ידע ואחריות על תקשורת עם משתמש תת"ח, ויעלה את רמת הידע בתפעול הטכני של העזר הטכנולוגי. המשתתפים במחקר הינם שלושה סייעים בבית ספר לחינוך מיוחד, ושלושה ילדים משתמשי תת"ח. מערך המחקר כולל שלושה מפגשי הדרכה אשר במהלכם ילמד הסייע אסטרטגיות לתקשורת וכן תפעול טכני של העזר הטכנולוגי לתת"ח. המפגשים הראשון והאחרון יוקלטו בווידאו ויוקודדו באמצעות טופס תצפית על האינטראקציה שיבחן שימוש באסטרטגיות התקשורת שילמדו במהלך התוכנית והינן Aided language stimulation, מתן שאלות פתוחות, Prompt (עירור) מילולי, זמן המתנה תוך יצירת קשר עין. כמו כן יינתן שאלון לסייע טרם המחקר ובסיום המחקר שיבחן את עמדותיו לגבי עזר טכנולוגי לתת"ח. ניתוח מדד Inter rated difference (IRD) לחקר תיאורי מקרה (Parker, Vannest & Brown, 2009) יתבצע לשתיים מתוך אסטרטגיות התקשורת שילמדו: Aided language stimulation ומתן שאלות פתוחות, וישושו תוצאות מדד IRD של המפגש הראשון והמפגש האחרון. כמו כן, ייערך ניתוח איכותני על ידי השוואת המדדים שקודדו בשאלון לסייע טרם המחקר ובסיומו, וכן תיערך השוואה בטופס התצפית על האינטראקציה- בין התצפית הראשונה והאחרונה. בהינתן מחקרי עבר אשר הראו עלייה במדדי IRD לאחר תכנית להדרכת שותפי תקשורת, אנו משערים כי תימצא עליה במדדים הנבדקים, דבר היעיד על יעילותה של תכנית ההדרכה. ליעילות התוכנית ישנן השלכות קליניות הנוגעות לפיתוח תכנית ארצית להדרכת צוות, וכן פיתוח תכניות ממוקדות להדרכת הורים המבוססות על תכנית זו.